

Cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği farklı olan LGBTİ bireyler açısından; kapitalist toplumda üretim ilişkilerini, devlet yapısını ve tarihsel arka planını tartışmaya açmaya çalıştık önceki sayımızda... Yarar sağlamayan, kâr getirmeyen her tür ilişkiyi yanlış, gayri ahlaki, zararlı ve günahkâr kabul eden ve 'onları' dışlayan, hatta şiddet uygulayan homofobik ayrımcılığın bir türden ırkçılık ideolojisini yarattığına, cinselliğin kontrolünün heteroseksist bir ideolojiye dönüştüğüne, heteronormativitenin genel olarak sağlık, özel olarak işçi sağlığı sorunu olarak karşımıza çıktığına dikkat çektik.

Tam da eril iktidarın dili! Türk Dil Kurumu, "para karşılığında cinsel hizmet işini meslek edinen kadın" için "fahişe, orospu, orta malı, kaldırım çiçeği, kaldırım süpürgesi, kaldırım yosması, sürtük" ifadelerini kullanıyor.

Erkeklerin cinsellikten zevk almasına hizmet eden söz konusu bu "meslek" tarihin her döneminde varlığını korumuştur. Tarihsel süreçte yasaklarla karşılaşılrsa da; seks işçiliğinin toplumsal işlevselliği üzerinden düzenin devamının önemli olduğu savı ile cinsellikten bir meta olarak yararlanma anlayışı çok kez bütünlüştür. Bir tarafta, erkeklerin cinselliği öğreneceği ve ihtiyaçlarını karşılayacağı, toplumda taciz ve tecavüzlerin engelleneceği savunusuyla ataerkil sistemin meşruluğu; diğer tarafta, eril iktidarın toplumun diğer kesimlerini ideolojik tahakküm altına alarak, çalışma mekânlarında "cinsel kimliğe dayalı ayrımcılık" üzerinden erkek olmayanların emeğinin değersizleşeceği bir düzen arzulanmıştır.

"Babil'in fahişesi" başlangıç değildi, son da olmadı. İngiltere'de "Molly evleri", Amerika'da "kırmızı ışıklı caddeler", Türkiye'de "kerhaneler"... Yunan'da hetaerae, Roma'da lupanaria, Hindistan'da devadadis ve Japonya'da gejšalar ve diğerlerinin sosyal statüsünün geri planı vardı.

Türkiye'de seks işçiliği Cumhuriyet sonrasında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile yeni bir kimliğe kavuşmuş, ancak "umumhanelerde" çalışanların sayısı sınırlandırılmak istenmişti. Kerhaneler, "dizginlenemeyen cinsel dürtülerin çözüm adresi" olarak kurum haline dönüştü; "kâr getiren ev", "ticaret yapılan ev" anlamına gelen "kârhane" dilde dönüşerek "kerhane" olurken, seks işçisi de ticaretin "sermaye"si olarak kabul gördü. Sonraki yıllarda (1933, 1961, 1973) devamı gelen yasal düzenlemelerle seks işçiliği ve seks ticareti "kamu" statüsüne alınan dünyanın yegâne ülkesi haline getirildi. Bugün için akla gelebilecek her türlü kamu kurumu özelleşme kapsamında satıldığı halde "genelevler" sayıları azalmasına rağmen "kamucu" kimliğini koruyor.

Zaman içerisinde seks işçiliği üzerinden kazanç/sömürü inanılmaz boyutlarda arttı. Kuşkusuz, sektördeki kayıtdışı gerçeğinin hangi boyutlarda olduğunu söylemek zor olsa da sadece kayıtlı sektör dahi ticaretin boyutlarını sergilemektedir. Türkiye'nin en ünlü genelev patroniçesi Matild Manukyan serbest piyasa koşullarında ticaretin özendirildiği 1980 darbesi sonrasında vergi listesi sıralamasında tırmanarak 1989 yılında zirveye çıktı ve beş yıl boyunca (öldüğü güne kadar) da birinciliği kimseye kaptırmadı.

Konuya ters açısından baktığımızda; "genelevler" seks işçisi kadınların ve transların kayıtdışı alana kıyasla "güvenlik" içerisinde çalıştıkları mekânlardır. Kayıtdışı birçok seks işçisi, sosyal güvenceli çalışma, düzenli sağlık testleri yaptırma, fiziksel şiddete karşı korunma gibi olanaklardan yararlanamadığı için genelev koşullarını aramaktadır. Genelev sayısı azalırken, kayıtdışı çalışanlar güvensiz alanlara itilmekte, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismarın boyutu da artmaktadır.

Bir başka boyutu ile baktığımızda; izlenen politikaların, seks işçilerinin temel insani haklarını güvence altına almak yerine cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların kontrolü ve genelevler dışında bu işin yapılmasının engellenmesi amacıyla düzenlendiğini görüyoruz. Bu anlamda "genel sağlığın korunması" sağlanamazken halk sağlığının olumsuz şekilde etkilenmesi de önlenememiştir.

Diğer taraftan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayımlanan "İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği" ekinde bulunan listede "Genelev Hizmetleri" iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin "Tehlikeli" sınıfta yer almasına rağmen kayıtlı seks işçileri, bulaşıcı hastalıklara yakalandığında iş akitleri feshedilerek çalışmalarına son verilmekte, meslek hastalığı sigortasından yararlanmaları da engellenmektedir.

Seks işçileri, düzensiz ve sağlıksız beslenme, bağırsıklık sisteminin zayıflığı, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, alkol ve madde bağımlılığı, alkole bağlı karaciğer sorunları, mental hastalıklar ve duygusal stres, şiddet, yaralanma ve travmalar gibi sağlık sorunları nedeniyle yüksek risk altındadır.

Seks işçileri, esnek, güvencesiz, düşük ücretle ve uzun saatler çalışma vb gibi çalışma koşullarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu koşullar aynı zamanda işçi sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin gereği gibi sunulmasının önünde de engeldir.

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık belirgin insan hakları ihlallerinden olup, çalışma yaşamında mobbinge maruz kalma sebepleri ve işçi sağlığını etkileyen etmenler arasındadır. Gücünü "heteroseksizm" üzerine kurulan sistemden alan ve siyasal şiddet ile dini ve toplumsal ayrımcılıkla biçimlenen homofobi de işyeri ortamı tehlikesi olarak ortaya çıkmakta ve yaşama, çalışma ve sağlık hakkını tehdit etmektedir.